

O Kruis, † zegevierend Hout

Hier vindt men beschreven hoe dat het Heilige Kruis naar Breda kwam.

OMDAT het verhaal vergeten is, en er weinig mensen zijn die het weten, hoe het Heilige Kruis naar Breda kwam, ben ik voornemens u te vertellen – luister maar – wie zij waren die het (Heilige Kruis) deden maken. De waarheid zal ik geen geweld aandoen! Wat hier vroeger gebeurd is, weten maar weinig mensen. Daarom wil ik het u uitleggen en uit de doeken doen als God mij daartoe kracht schenkt!

ER was eens een koning van Denemarken, die een dochter had, zo mooi, dat zij met alle recht de kroon gedragen kon hebben van het (Heilige) Roomse Rijk, want men vond nergens haar gelijke in deugdzaamheid noch in wellevendheid, noch (iemand) zo volmaakt van lijf en leden. Bovendien had haar vader veel meer geld dan enig ander man bezat, dat hem vroeger in handen was gevallen, toen de heidenen met geweld uit Denemarken waren verdreven en zodoende bulkte hij van het geld.

Een machtig vorst kreeg daar lucht van, en stuurde afgezanten over zee. Binnen de kortste tijd kwamen de afgezanten voor de Deense koning. Zij zeiden: «Koning Magnus, heer! Wij zijn gezonden door David Bruce, de edele koning van Schotland, die heeft ons hier naar u toegezonden om te polsen of het u zou behagen als hij uw dochter tot vrouw en levensgezellin zou nemen, met uw toestemming en een bruidschat. Hij is een van de schoonste jongelingen die ooit wild met honden ving, Ook is hij machtig, verstandig en dapper. Heer koning, mocht u ooit zijn hulp nodig hebben dan kunt u er zeker van zijn dat hij u zal bijstaan met menige zwaarbewapende Schot.»

Toen de koning dit hoorde, sprak hij: «Heren, blijf hier binnen. Ik zal met de koningin overleggen en met mijn beide broers, voordat ik de (ridder)zaal verlaat.»

Gevieren beraadslaagden zij, en zij konden hem geen beter advies geven dan op het voorstel in te gaan.

ZO kwam de koning terug uit het overleg. Hij bejegende de boodschappers allerhartelijkst en gaf hen een oorkonde, waaraan hij zijn zegel hing: De prinses zou naar Aberdeen gezonden worden, met zoveel geld en goed dat koning David Bruce veel te besteden zou hebben en

eervol aan toernooien zou kunnen deelnemen en daarbij menig lans breken. Dit zeg ik u met ware woorden. Toen ging men in de zaal aan tafel, en er werd daar royaal opgediend, zoals men dat gewoon is aan het hof van een koning.

TOEN de maaltijd beëindigd was stonden de boodschappers op en zeiden: «Heer koning, mogen wij van tafel?»

De koning sprak: «U moet nog even wachten. U mag nog niet weg, ik heb nog wat voor u in petto.» Toen riep de koning een hoge ambtenaar en liet hen 30 marken geven. Hij zei: «Breng mijn welgemeende groet over aan de edele koning van de Schotten, en zeg hem, dat hij zich kan verheugen: Wij komen eraan, zo snel als wij kunnen.»

Zij zeiden: «Heer koning, blijf gezond!»

Toen maakte men aan het volk bekend dat de prinses bruid zou worden. De koning zond boden naar zijn (leen)mannen en familieleden, die snel ter plaatste kwamen. Zij overlegden met de koning, hoe hij – gelet op zijn eer – het best te werk zou kunnen gaan. De heren adviseerden de koning om toch vooral niet zuinig te zijn. Men kocht daar kostbare gewaden, het beste wat men te koop vond, en zilvergrijze en donkere bontvoeringen, wat menig duur pond kostte. Men gaf ze aan de dames en heren. Daar kon men een groote feest aanschouwen: men sloeg de trommel en blies de fluit.

Het feest vond plaats in Ribe. Meester noch knecht werd daar overgeslagen: allen werden goed bediend!

DE koning had een schip doen uitrusten – men kon wel van een wonder spreken – in Denemarken was er geen zo sterk! Daarin stond de mooiste mast, die men binnen (heel) Noorwegen kon vinden. De ra, het zeil en het want kon niemand voldoende prijzen.

De koning had het schip laten provianderen, dat zou hij niet graag hebben nagelaten! Men droeg daar vaten bier naar binnen, dat in Lubeck was gebrouwen. Evenzo – echt waar! – grote zakken vol brood, dat in Ribe was gebakken. Deense zijden spek, Deense halve varkens, waar het spek dik op lag, rundvlees en schapenvlees dat zeer wit was als je het sneed, wildbraad en jachtbuit, boter, witte kaas en groene kaas, erwten en bonen, die daar gebracht waren uit Skâne, stokvissen en makreel, paling en aal, zoet water, brandhout, look, uien, azijn en zout, peper, was, komijn en kaarsen. Van al deze opgesomde koopwaar bevond zich heel veel binnen de kiel (van het schip), voor het geval dat

het zou gebeuren dat zij uit koers zouden raken, dat het hen aan niets zou ontbreken! Zij hadden van alles aan boord, zoals je dat in een stad vindt.

TOEN alle spullen waren ingeladen en iedereen zijn plaats had gekregen, werden er slaapzakken uitgedeeld. Elke matroos zocht er eentje uit en legde die op zijn plaats.

Toen werd de grote schat ingeladen: 42 tonnen vol! De koning was echt niet zo gek om daar geen bewaker op te zetten: zijn broer Everaert – hij was de jongste van de drie – moest toezicht op de schat houden; Godevaart bleef bij de bruid.

Toen werd er daar veel muziek gemaakt, zowel met trompetten als met trommels. Daar werd viool gespeeld en er werd gezongen voor de lieve en stralende (bruid). Men zag daar veel hofdames. Ook kon men er een hoop mooie meisjes en mooie vrouwen zien, menige ridder (en) menige dienaar.

Heer Godevaart nam de koningsdochter, de jonge bruid, bij de hand en bracht haar naar de oever van de zee, waar het schip helemaal klaar lag.

Toen kwam daar het moment van scheiden tussen dochter en moeder... De koning sprak: «Heer Godevaart, broer! Ik vertrouw u mijn dochter toe. Het zou mij verdrieten als haar schande zou overkomen. Ook wil ik dat u mij dit belooft: u zult met uw leven garant voor haar staan! Als haar door uw schuld iets overkomt dan houd ik u daarvoor verantwoordelijk...» Heer Godevaart sprak: «Ik beloof plechtig dat ik de jonkvrouw zal beschermen, alsof zij mijn eigen kind is. Maakt u zich om haar geen zorgen!» «Vaar met God, Onze Heer, en doe koning David mijn hartelijke groeten.»

De koningin bleef aan wal staan, zij maakte een kruisteken en beval de bruid in Gods handen. Zij hesen het zeil en voeren weg. Zo zeilden zij de hele dag. en ook de daaropvolgende dag.

TOEN zij midden op zee kwamen, werd het meisje zo ziek dat zij niet in staat was een woord te spreken, en zij vreesde dat haar hart zou breken. Heer Godevaart had dit snel in de gaten, hij ging naast haar zitten en zei: «Jonkvrouwe, houd God voor ogen, die omwille van ons veel geleden heeft: Hij liet zich vastbinden aan een geselpaal!» Met deze woorden keek hij op en riep: «Genade, heer God. Doe met mij Uw gebod!»

Waarom zou ik een kort verhaal lang maken? De prinses werd zo ziek dat zij moest sterven, overeenkomstig Gods wil. Bij zonsopgang was zij dood. Allen die aan boord waren, baden tot God voor haar ziel(eheil).

Terwijl zij aan het bidden waren, wilde het schip zich niet verplaatsen, vooraleer zij de dode over boord hadden gezet. Toen ging daar een luid geweeklaag op. De stuurman riep: «Luister, luister! Zet de dode prinses overboord, dan pas kunnen wij zeilen naar waar wij heen willen. Jullie zien toch dat we stil liggen!» Dit kon de goedkeuring van de heren wegdragen, gelet op de situatie waarin men zich bevond...

Men trok haar heur kostbare kleren uit, en naaide haar in canvas. Daarop stikte men een kroon van mooi rood linnen, ten teken – waar men haar ook mocht vinden – dat zij een koningskind was. Men wikkelde haar in een drijfzeil en zette haar overboord in zee. Wie toen gezien had welk een rouw het gezelschap van schone vrouwen daar bedreef, toen zij haar in het water zagen drijven... Dat zou niemand kunnen beschrijven!

HEER E(v)eraert zei: «Wat is wijsheid, nu de zaken er zo voorstaan? Als we terug naar huis varen, dan zal men schande over ons spreken. Men zal kwaadspreken over ons, en zeggen dat wij de bruid vermoord hebben. Maar als we naar Schotland varen dan zijn we daar (ook) het haasje... Wij zullen nooit kunnen uitleggen waarom wij de prinses niet hebben meegebracht.»

HEER Godevaart zei: «Het lijkt mij het beste dat we naar het zuidwesten zeilen, naar een uithoek van Brabant, waar bomen staan en waar zoet water is, waar we beesten en bijen kunnen vinden. Daar zullen we veilig zijn. Daar zal ik een huis bouwen, waar men (nog) lang over zal spreken. Daar zullen wij ons leven leiden en elkaar niet in de steek laten.» Dit waren de woorden van mijnheer Godevaart.

Zij hesen het zeil. De wind kwam uit het noorden. Zo kwamen zij in korte tijd bij Nieuwer Haven, voor Markmonde, waar zij hun anker uitwierpen. In het schip ging een luid gejoel op. Zij leken wel dronken van het Bremer bier! Vier man stapte in een sloep en roeiden stroomopwaarts de Mark op, voorbij Anskerken, en vandaar roeiden zij verder tot bij de stad Breda.

Daar zagen zij een mooie heuvel, die hen dermate beviel dat zij daar een baken plaatsten, omdat zij daar wilden terugkeren. Zij gaven hun ogen goed de kost en zagen daar een boom staan, mooi bedekt met

groene bladeren, die langs een raamwerk geleid was, zodat je eronderdoor kon. Onder de boom zagen zij twee mooie lange tafels staan. Bij elke tafel stond een zitbank, als om daar te kunnen zitten eten, maar ze wisten absoluut niet wat dat te betekenen had.

Ze gingen weer in hun bootje en roeiden snel terug naar hun schip, waarin de heren stilletjes lagen te wachten. Ze vertelden over een heuvel, de mooiste die men kon vinden, en dat daar heel goed een huis op kon staan. De heren hebben besloten om, zodra ze hadden gegeten, daarheen te varen om die plek te bekijken, alsook de stad Breda. Men ging tafeldekken en handen wassen, en toen de maaltijd afgelopen was, sprak heer Godevaart voor allen hoorbaar: «Wie mee wil, trekke erop uit!» Zeventien dappere mannen, die ik niet met name kan noemen, gingen met hem aan boord van de boot en roeiden verder (stroomopwaarts).

Toen de heren aan land kwamen, woonden zij de mis bij en brachten hun offer in de heilige kerk. Zo kwamen zij hier, die lui uit Denemarken, waar de mensen van Strijen van afstammen, en die van Wioldrecht, naar verluidt.

Toen de mis afgelopen was, gingen zij wandelen en maakten een ommetje, en bezichtigden heel de stad, de rechte straten alsook de kromme.

HEER Hendrik van Breda zag dit, hij stond op, ging hen achterna en heette hen welkom. «Dat God u lone, mijnheer,» sprak heer Godevaart de Deen. Hij sprak goed Diets en Frans, want hij had in het Waalse land gewoond. De een nam de ander bij de hand en leidde hem mee zijn zaal in. Daar wisselde het ene verhaal het andere af, en werd er uitvoerig over belangrijke zaken gesproken.

Onderwijl was de maaltijd in gereedheid gebracht. De hofmeester kwam voor hen staan en zei hen dat de tafels gedekt werden, en vroeg hen hun handen te wassen: men kon aan tafel, als men wilde. Toen de heren aangezeten waren, bracht men hen de gerechten, en zij gingen eten. Daar was iedereen dankbaar voor de heerlijke spijzen en dranken die daar werden opgediend. Toen de maaltijd voorbij was, zijn de heren opgestaan. De één nam de ander bij de hand en zij gingen wandelen, buiten op het zand, langs de oever van de Mark, zodat ze bij de boom kwamen, die heer Ancem daar had geplant. Die plek behaagde hem meer dan enige andere plek in de buurt van de stad (Breda).

Toen sprak heer Godevaart deze woorden: «Bij de Heer in de hemel, wat is het hier mooi! Van wie is dit landgoed? Wie heeft hier deze boom geplant? Wie heeft hem zo mooi doen leiden en zijn takken zo in de breedte doen groeien? En waartoe dienen deze planken, tafels en banken? Vertel mij dat, mijn beste!»

«MIJNHEER, hier in de buurt woont een respectabel man, Ancem Hey geheten, die gewoon is in de meidagen (hier) feest te komen vieren en zich te ontspannen met zijn burens en zijn pachters, zowel met de rijken als met de minder welgestelden. Hij laat hier eten en drinken bezorgen. Hij laat hen plezier hebben en zingen. Hij doet hen al hun narigheid vergeten. Hij gaat hier bij hen zitten eten. Dat doet hij niet uit louter vrijgevigheid: zij brengen zijn hooi, zijn koren binnen. Zij gaan met zijn bedienden het bos in, om zijn brandhout te vergaren. Ze doen alles voor hem wat hij wil. Deze goede man verdient groot respect. Heel dit domein is zijn bezit, hij heeft het geërfd van zijn vader, reden waarom hij er niet graag afstand van zal doen.»

«Ach mijn beste, stuur daar als de wiedeweerga een bode heen! Vraag hem of hij het wil verkopen. Als ik die goede man te spreken kreeg, en als u daarbij zou willen helpen om dat te verwerven, dan zou ik hier een huis willen bouwen, om daar met mijn familie in te wonen.»

MIJNHEER Hendrik riep: «Aard Haghen, mijn trouwe dienaar, kom eens bij me! U moet een boodschap voor mij doen. Laat eens zien hoe snel u lopen kunt. U weet toch wel, waar heer Ancem woont? Ga naar hem toe, en zeg dat ik hem bericht dat hier bevriende mannen gekomen zijn, die zijn erfgoed willen kopen. Hij kan er bergen geld voor krijgen als hij snel 'ja' zegt!»

Aard Haghen zei: «Adieu, ik ga.» Hij pakte een staf en liep daarheen, waar hij heer Ancem vond. Hij zei: «De almachtige God geve u, heer Ancem, een gelukkige dag! Ach heer! Mijn meester verzoekt u dringend naar hem toe te komen. Er is een heer, die uw erfdeel wil kopen. Dat is de reden van mijn komst. Kom, en wijs hem de greppels en grenspalen. Hij zal u bijzonder goed betalen. Ik hoorde die heer hoog opgeven (over zijn rijkdom), terwijl hij daar onder de boom zat.»

«Ga (terug), en zeg hem dat ik het niet doe. Ik kocht er liever grond bij dan dat ik mijn erfgoed zou verkleinen. Ik geef geen zier om zijn geld! Zou ik mijn zeven kinderen van hun erfgoed beroven? Nog liever lijd ik geldgebrek!»

Toen Arnout Haghen hoorde dat mijnheer Ancem boos werd, zei hij: «Heer Ancem, God zij met u! Wat ik zei, zei ik als bode. Ik zei wat mij opgedragen was (u) te zeggen.»

«Dat weet ik, Arnout Haghen, u hebt niets anders dan dat gedaan.»

«God zij met u, ik ga weer. Hebt u nog een boodschap voor mijnheer [Hendrik]? Ik zal hem overbrengen.»

«Ja, zeg hem, ergens anders te gaan kijken, want ik verkoop mijn erfgoed niet.»

Zo ging Arnout daar vandaan. Hij vond beide heren onder de boom, waar hij hen achter gelaten had. Heer Hendrik vroeg: «Komt hij nog?»

«Nee, heer, bij sint Jan!»

Heer Godevaart zei: «Alsof het er wat toe doet... Komt hij niet, nou dan blijft hij maar daar! Ik geef niets om zijn air en ik ben (ook) niet bang voor hem. Ik zal daar houten huizen maken en, omdat ik dat wil, gaan wonen op de mooiste plek van die heuvel, met mijn metgezellen, klein en groot. Maak u gereed, ga aan boord, en breng als de wiedeweerga onze vrienden hier, met onze bezittingen!»

Elk man deed zijn uiterste best. Niemand wilde de laatste zijn... Snel brachten zij hun schip daar met de bemanning en de lading. Dat zij ook gekomen waren, maakte de Denen blij en vrolijk. De stuurman kwam van boord en sprak uit aller mond: «Heer Godevaart, wat gaan we aanvallen?» «Ga de bijlen slijpen, alle bomen die daar staan moeten (worden) omgehakt. We gaan het hier opnieuw inrichten. Wij moeten hier als de donder kwartier maken, willen wij onze bezittingen niet verliezen. Maar pas voor één ding op: kom niet aan die boom waar tafels onder gemaakt staan!»

Zij deden wat hen bevolen was en hakten een groot aantal bomen om. Het meeste hout wierp men in het (rivier)water [...] van de rest maakten zij blokhutten, zoals heer Godevaert bevolen had. Toen deze gemaakt waren en het dak erop zat, zijn de Denen erin getrokken, tot hun grote tevredenheid.

Hoor nu, wat de vrouwen zeiden: «Heer Godevaart, bent u nu al vergeten wat u ons allen heeft toegezegd: dat u een hof voor ons zou maken – dat was een hele plechtige belofte! – waarin wij veilig zouden kunnen verblijven, als de Denen naar ons op zoek waren?»

«Dames, wees niet bang, wij moeten eropuit en in de naaste omgeving om kalk en om stenen vragen. In de buurt van Doornik aan de Schelde heeft men mij stenen te koop aangeboden, voor een heel zacht prijsje.

Ik zal daar mensen heen sturen om die te kopen en over de Schelde te laten vervoeren.»

Luister goed naar wat ik zeg: zo kwamen hier de stenen uit Doornik, die tolvrij waren bezorgd: ze waren (zogenaamd) voor de (ver)bouw van de kerk gekocht. Heer Godevaart stuurde zijn knecht voor een timmerman naar Maastricht, en voor een metselaar naar Aken: die moesten zijn burcht bouwen.

DE bode pakte een staf en liep naar waar hij de (bouw)meesters vond, eerst de een en daarna de ander, en bracht hen met hem mee naar Breda. Zij zeiden: «Wij zijn goed geschoold. Laat zien, wat wilt u gemaakt hebben?»

Toen sprak heer Godevaart van Denemarken: «Wanneer kunt u met het werk beginnen? Hier zijn cement, stenen en hout. Hier is zilver en goud. Denk zo goed mogelijk met mij mee! Wij zijn dringend verlegen om een huis dat tevens een sterke vesting is, voor het geval dat (onze landgenoten) die wij in Denemarken hebben achtergelaten naar ons op zoek zijn. Ik weet zeker dat zij er ongelukkig mee zijn dat wij zo ver weg van hen weggezeild zijn. Daarom zijn zij (vast en zeker) boos op ons.»

Er kwamen grondwerkers helemaal uit Gent, die funderingsonderzoek verrichtten. De bouwmeester zei: «Wie het weet mag het zeggen... Waar zullen wij dit gebouw neerzetten? Deze plek is ons te klein, tenzij dat wij de boom omhalen, en het raamwerk, de tafels en de schragen opruimen. Maar die bijzondere boom mag niet weg, die moet men kappen en opzij leggen, voor het geval dat we hem nog nodig hebben, dat we hem dan bij de hand hebben.»

Men begon met de boom, kapte hem om en legde hem ergens neer, zoals afgesproken was. Het staketstel werd afgebroken en afgevoerd. Men ging daar een grote en sterke burcht bouwen en metselen. Nooit eerder noch sindsdien zag men zulk een (bouw)werk, en dat was de burcht van Breda. Toen de burcht, die mooi om te zien was en goed geconstrueerd, voltooid was, verwijderde men de spaanders met behulp van manden en grote korven.

DAAR is toen het beste hout, dat ooit in het land groeide, gekapt. Heer Godevaart kreeg hier weet van en sprak: «Kom eens hier, en vertel mij wat u uit dit hout wilt maken, dat u hier (apart) heeft laten leggen?» De bouwmeester zei: «Ik zal het u zeggen, omdat u de waarheid wilt weten. Ik heb het in de lengte en breedte gemeten en ook in de omtrek: Het is te kort voor een staander. Het is te lang voor een draagbalk. Het is te

recht voor een krombalk. Het is te dik voor een gevelbalk. Wat ik ook pas en meet, ik kan het niet in het huis verwerken.»

«Meester, maak er dan een kruis van, wij hebben er geen in onze kapel.»

Toen riep de meester een gezelschap, die kon werken met een beitels. Hij haalde het hout en liet het hem zien. Hij zei: «Pak aan, maak er een beeld van, [...] die aan het gelukzalige Kruis hing, waaraan Hij door de lans doorboord werd, en een doornenkroon droeg, toen men twee stompe spijkers op een gruwelijke manier, door Zijn handen sloeg, en één door Zijn twee voeten. Daarvoor moet Hij gezegend zijn, geloofd en gedankt voor altijd!»

Toen het kruis gemaakt was, werd het naar de kapel gebracht en boven het altaar geplaatst. Daar stond het vele jaren, totdat het kasteel werd neergehaald. Nochtans bleef het kruis heel... Toen de burch geveld was, kwamen de inwoners van Breda en vroegen de hertog om het kruis. Hij gaf het hen. Moge Jezus hem daarvoor belonen! Toen kwamen er priesters en prelaten, die het kruis plechtig en onder gezang de parochiekerk in droegen. Honderd jaar, wellicht iets langer, stond dat kruis daar, terwijl het vele schitterende wonderen verrichtte. Daarna, toen het eens (erg) waaide, stortte de kerk in, op de feestdag van de heilige Paulus. In Breda was grote rouw: goede mensen hadden de dood gevonden. Maar het Heilige Kruis had geen kras, het was noch gebroken noch gespleten.

NU wil ik u meer vertellen over een wonder, dat het (kruis) gedaan heeft. Een meestersmid was opgestaan voor dag en dauw, en zou gaan smeden. Zijn vrouw was (ook) op en zou (het brooddeeg) kneden. Met luide stem riep ze: «Hille, sta op, u ligt te lang in bed! Sta op, U zou het mout gaan keren.»

«Moeder, Hille is steenkoud,» sprak het kind, dat bij haar (in bed) sliep.

Nogmaals riep de kleine jongen: «Moeder, Hille is dood!»

De vrouw vloog naar het bed waarin het kind lag, en terwijl de vrouw haar kind onderzocht, zei ze: «Hendrik, ga in de deur staan, maak al onze burens wakker, en laat hen gauw hierheen komen!»

Toen kwamen de naaste burens en zij maakten veel rouwmisbaar. Toen kwam er nog een vrouw bij, die het kind wilde zien. Ze zei: «Val nu op uw knieën, allen die in dit huis aanwezig bent, en roep het Heilige Kruis om genade, met wenende ogen en wringende handen, en beloof naar

vermogen aan het Heilige Kruis te offeren. Het Heilige Kruis zal u vreugde brengen, en verblijden in een mum van tijd! Het heeft al menig mens voldoening geschonken, dat in nood het (Heilige Kruis) heeft aangeroepen.»

Toen zagen ze dat het Kind een bloes op de wangen kreeg. Het sprak en leefde weer! Dat deed de kracht van Onze Heer die wil, dat men dit (Bredase) kruis eer bewijst, ter ere van het heerlijke Kruis. Dit was een mooi mirakel!

HOOR nu verder over de Denen! Dat de mensen uit Breda woedend waren, dat hadden zij wel degelijk verdiend... Waar ze eerst vrienden hadden, waren ze die nu kwijt geraakt, en daarom hielpen zij de Denenburcht verwoesten. De Denen waren kwaadaardig: koren, varkens, schapen en paarden stalen zij voortdurend van hun burens, en andere goederen, wat ze maar te pakken konden krijgen! Men durfde geen boodschapper naar hen toe te sturen. Uit Etten, Sprundel en Zundert haalden zij buit, geloof het of niet. Uit Gilzen, Alphen en Baarle haalden zij buit, ook uit Aarle. Zij hadden paarden en wagens en zij laadden daarop alles wat zij begeerden. De Denen hadden een boot, die zij vollaadden met alles wat zij de moeite waard vonden. Of het nu op Walcheren was, of op Schouwen, in Kruiningen, Portugaal, Yerseke, en Reimerswaal (overal) brachten zij de bewoners schade toe aan hun vee en hun koren, hun kleren, bedden, dekens, lakens; ze namen het mee zonder te betalen. Tussen (de) Muiden en de Goude verloor iedereen zijn hebben en houden. Alles brachten zij naar Brunensteen en verdeelden dat onder elkaar. Zo heersten zij dertig jaar en leefden zonder zorg, maar zelfs dat was hen niet genoeg: ze moesten ook nog eens hun lusten botvieren op mooie vrouwen en maagden, die daar luidkeels hun beklag over deden!

Toen kwam er een hertog van Brabant, die zich de zaak aantrok. Hij ontbood onmiddellijk de bestuurders van zijn grote steden. Die kwamen daar zo snel als zij konden, en deden hun beklag. Allemaal klaagden zij over de Denen van Brunensteen, en over de jammerlijke grote schade die zij hen alle dagen aandeden. Toen sprak de hertog van Brabant: «De duivel bracht hen hier in het land, die hier de zaak terroriseren. Bij mijn leven, ik zal hun macht breken!»

Ook zei de hertog van Brabant: «Laat zien hoeveel strijders u mij ter beschikking zult stellen en ik zal eropaf gaan en de strijd aanbinden met die Deense bootvluchtelingen!»

Toen sprak de raadsvergadering van die steden: «Omdat u Brabant wilt verlossen, stellen wij 300 man beschikbaar in een volledige wapenrusting.»

De hertog was hiermee tevreden, en zei: «En onder wiens aanvoering trekken wij op naar Brunensteen?»

Mijnheer van Wezemaal sprak: «Mijn leengoed wil ik als een dapper ridder verdienen. Een andere betaling verlang ik niet. God zij met u! Ik ga eropaf. God geve mij de zege over de Denen!»

Daarop trok de dappere ridder met zijn manschappen op weg naar Turnhout. Daar liet de heer van Wezemaal een grote baal maken die gevuld was met hooi en degelijk was ingepakt. Die liet hij op een wagen leggen, zodat het leek alsof het koopwaar uit Gent was. De Denen reden daar rond als grijpgrage rovers als de gelegenheid zich voordeed. Daar waren zij goed in, zoals de Brabanders ervaren hadden... Diegenen die in Turnhout waren, stuurden hun wagen door het struikgewas bij Minderhout, vergezeld van twee soldaten, die als ze iets zouden zien, terug moesten lopen en dat aan hun vrienden moesten rapporteren. Dat werd niet vergeten.

Toen de Denen (eraan) kwamen en zij die twee in het oog kregen, reed een van hen in de richting van Turnhout op een van de twee paarden die de wagen trokken en bracht verslag uit aan de heer van Wezemaal. Allen wapenden zich goed. Toen ze goed gewapend waren, vormden ze een compagnie. Met 300 gewapende mannen kwamen zij naar Hoogstraten. Daar vroegen ze naar de Denen. Men vertelde hen dat zij weggegaan waren: «Hier kwam een wagen met koopwaar voorbij, en die hebben ze onder handen genomen.»

De dappere heer van Wezemaal achtervolgde hen naar Minderhout. Terwijl ze daar op en rond de wagen stonden, zijn ze daar verslagen: 25 vonden er de dood. Ze boden geen weerstand van betekenis. Hun wapenrusting werd hen uitgetrokken en die werd vervolgens aangetrokken door 25 Brabanders, die de (buitgemaakte) koopwaar zouden begeleiden naar Brunensteen bij Breda. De rest van het leger volgde (op enige afstand).

Toen de lui van Brunensteen die 25 (man) eraan zagen komen, waren ze er vast van overtuigd dat het (hun) vrienden waren, en lieten hen de burchtheuvel oprijden. Ze hadden dezelfde wapenuitrusting aan als die de Denen droegen: wapenrok en overkleed, helm en ijzerhoed. Ze reden op dezelfde paarden als waarop de Denen waren gezeten. Zo werden de Denen bedrogen.

Toen kwam Wezemaal tevoorschijn. Hij riep: «Sla hen dood, sla hen dood, sla hen dood! Jong en oud, groot en klein.» Zo kwamen de Denen aan hun eind.

Ik verzoek u allen die hier aanwezig bent tot God en de heilige Michael voor hun zielen te bidden.

De Brabanders zonden onmiddellijk een boodschapper naar de hertog van Brabant: of hij naar Brunensteen wilde komen. Zijn blijdschap was niet gering; lachend las hij dat Brunensteen veroverd was. Hij zei: «Ga terug naar Breda, ik zal u morgen achterna komen.» De edele hertog hield zijn woord en ging de volgende dag op weg. Hij reed van Brussel naar Breda. Heel veel mensen volgden hem, om dat spektakel te bekijken, hoe het zou aflopen met Brunensteen.

TOEN de heren elkaar ontmoetten, spraken zij op hoog niveau. Er viel niets tegen in te brengen: de burcht moest gesloopt worden. Men brak de burcht af en maakte hem met de grond gelijk. De hertog reed weer terug naar Brabant met medeneming van alle schatten uit het kasteel. De stenen en het hout gaf hij aan de stad (Breda).

God lone het de zielen van de gelovigen!
Dit is het einde.

AMEN.

☛ vertaling dr. Willem Kuiper
Leerstoelgroep Historische Nederlandse Letterkunde UvA
Amsterdam 2009